

“Fermentų panaudojimas medicinoje ir pramonėje“

Valdas LAURINAVIČIUS

**Vilniaus universitetas, Gyvybės mokslų centras,
Biochemijos institutas,
Profesorius emeritas**

valdas.laurinavicius@bchi.vu.lt

Fermentai
tai baltyminės struktūros,
kurios organizme atlieka
cheminių reakcijų **katalizės**
bei cheminių procesų **valdymo**
funkcijas.

FERMENTAI

- Atpažįsta savo substratą ir jį suriša aktyviame centre
- Katalizuoja surišto substrato cheminį virsmą
- Išstumia produktus ir regeneruoja aktyvų centrą

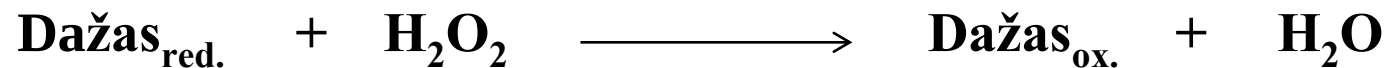
Baltymas, kurio $M=100\,000\text{ Da}$,

• apie 900 aminorūgščių;

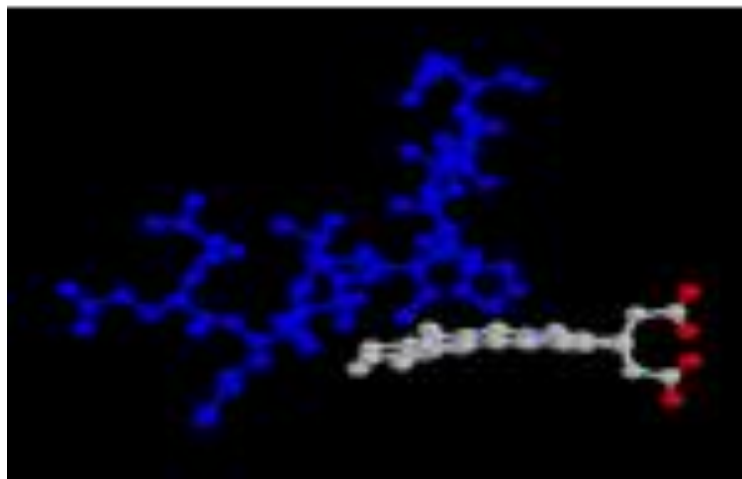
• Apie:

- 4500 C atomų,
- 6500 H atomų,
- 1100 N atomų,
- 1300 O atomų.

Mikro-peroksidazė

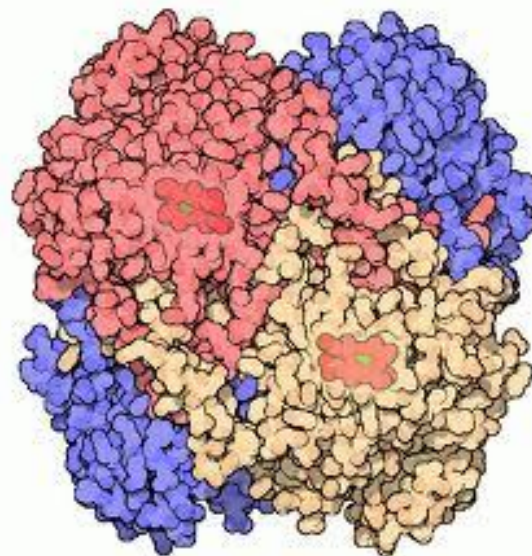
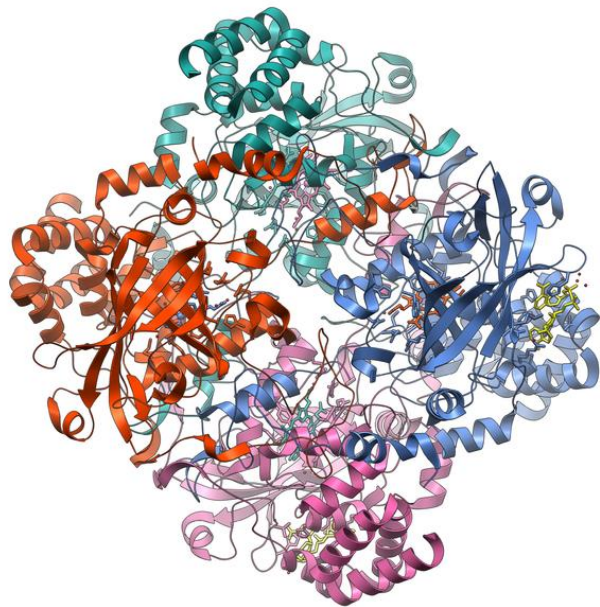
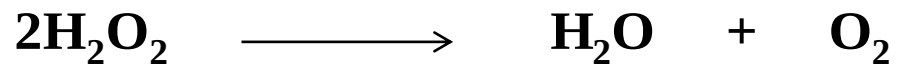

Hemas + 8-11 aminorūgščių M = 1500 – 1862 Da

MP-11

Katalazė

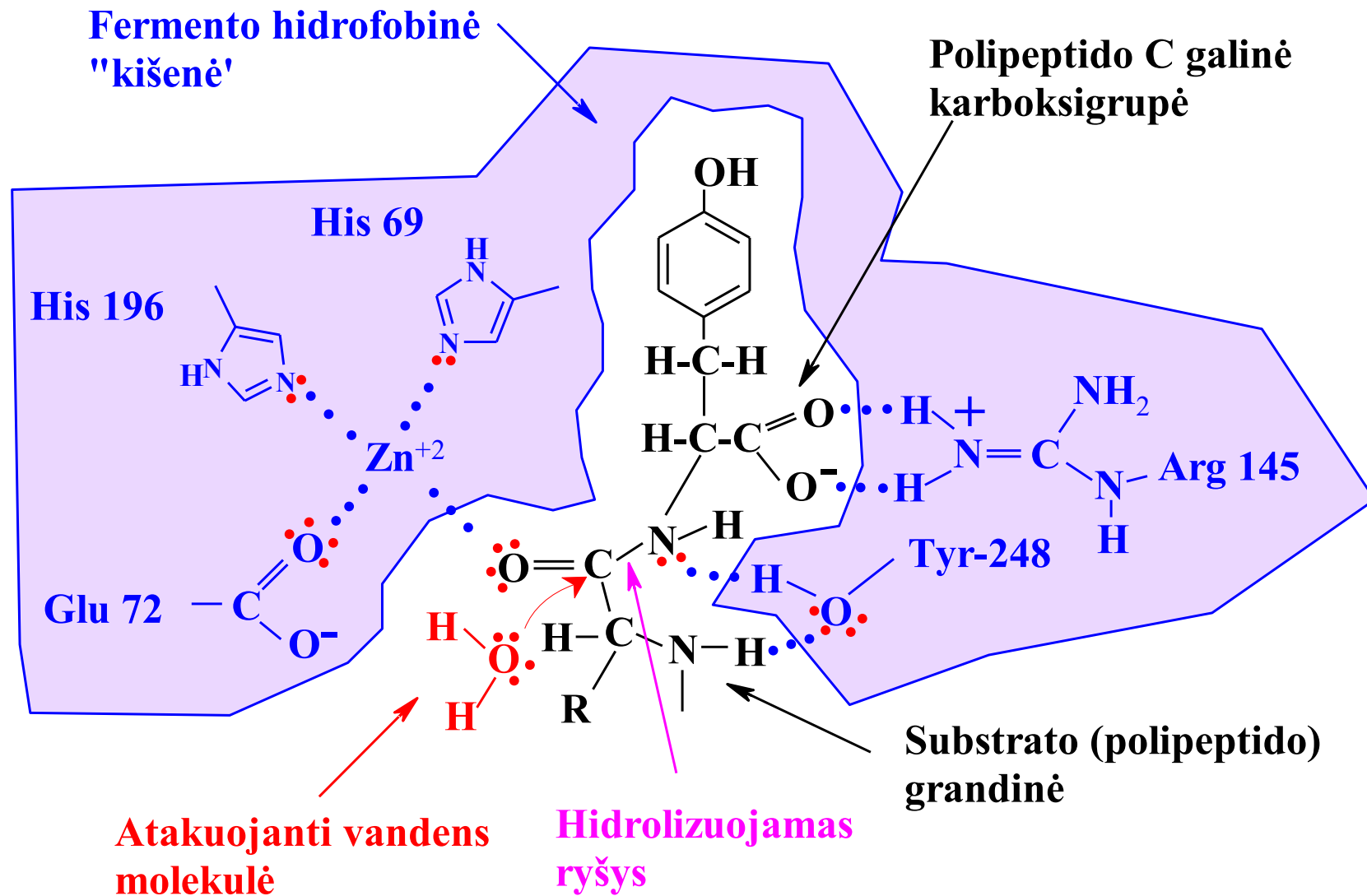
Sudaro 4 subvienetai, kiekviename po vieną hemą.
Apie 2000 aminorūgščių. $M = 250$ kDa

Biocheminis atpažinimas

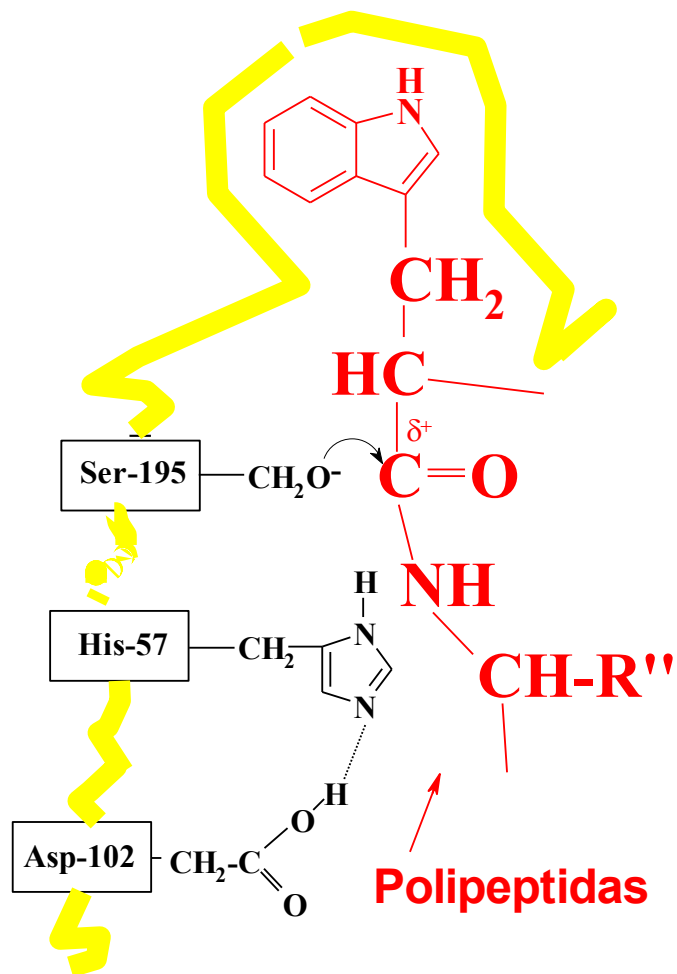
Rakto-spynos principas

Geometrinė forma + tarmolekulinės sąveikos

Karboksipeptidazės A aktyvaus centro struktūra

Chimotripsino aktyvaus centro struktūra

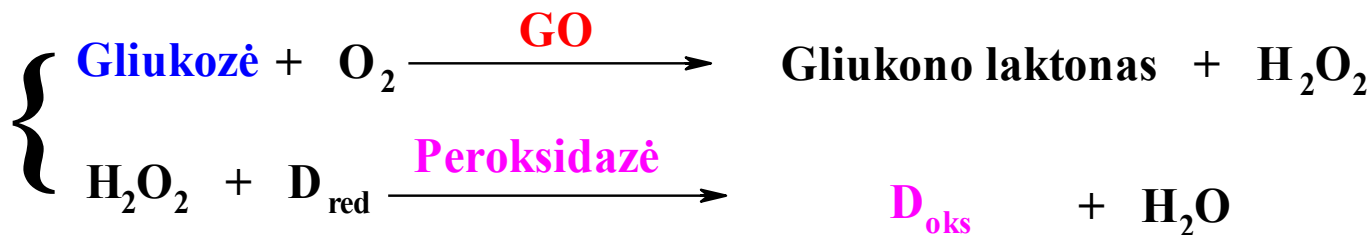
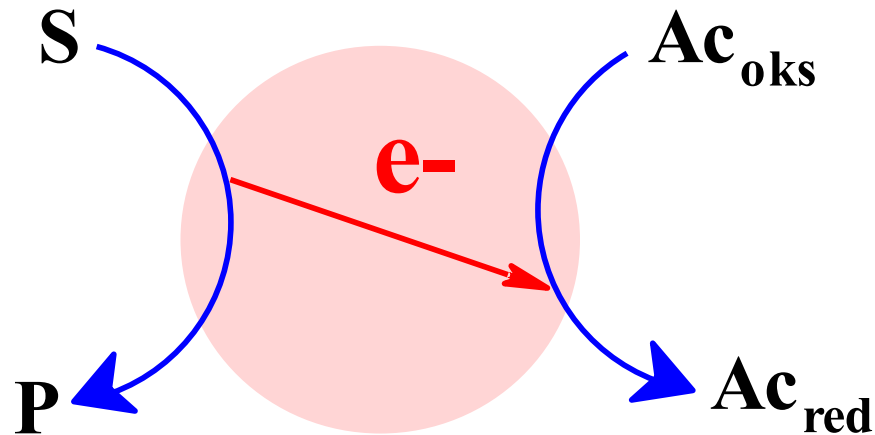
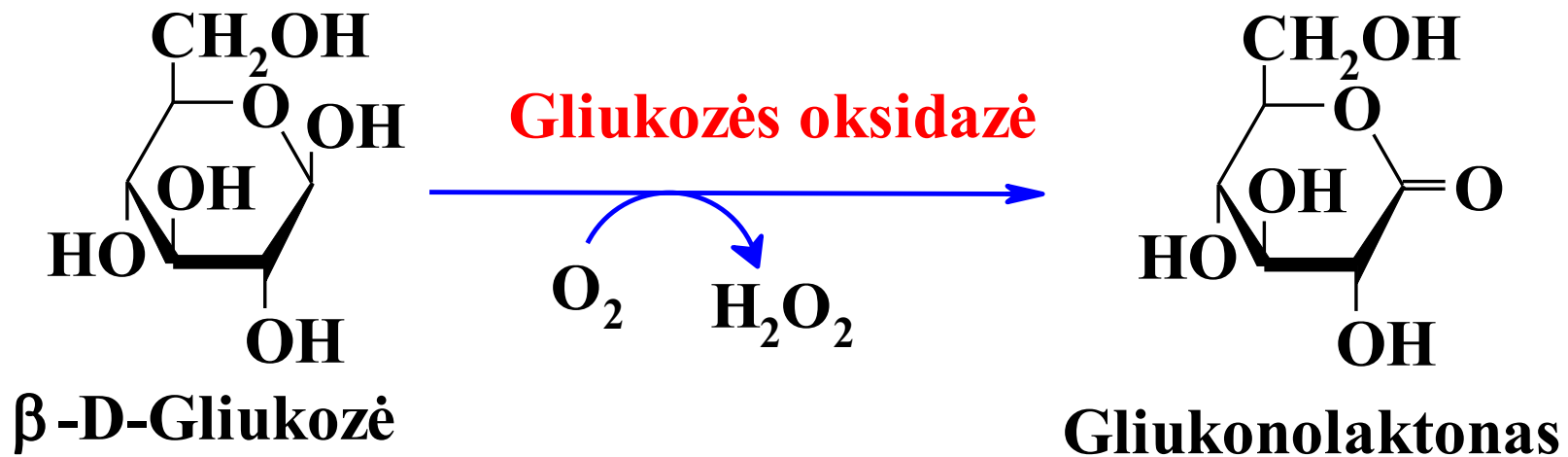

Struktūra	Radikalas	Santykinis aktyvumas
Glycil-	H-	1
Leucil-	$\begin{array}{c} \text{H}_3\text{C} \\ \diagdown \\ \text{CH}-\text{CH}_2- \\ \diagup \\ \text{H}_3\text{C} \end{array}$	$1,6 \cdot 10^4$
Metionil-	$\begin{array}{c} \text{CH}_3-\text{S}-\text{CH}_2- \\ \text{CH}_2- \end{array}$	$2,4 \cdot 10^4$
Fenilalanil-	$\text{C}_6\text{H}_5-\text{CH}_2-$	$4,3 \cdot 10^6$
Heksahidroksif e-nilalanil-	$\text{C}_6\text{H}_{11}-\text{CH}_2-$	$8,2 \cdot 10^6$
Tirozil-	$\text{HO}-\text{C}_6\text{H}_4-\text{CH}_2-$	$3,7 \cdot 10^7$
Triptofenil-	$\text{C}_8\text{H}_7\text{N}-\text{CH}_2-$	$4,3 \cdot 10^7$

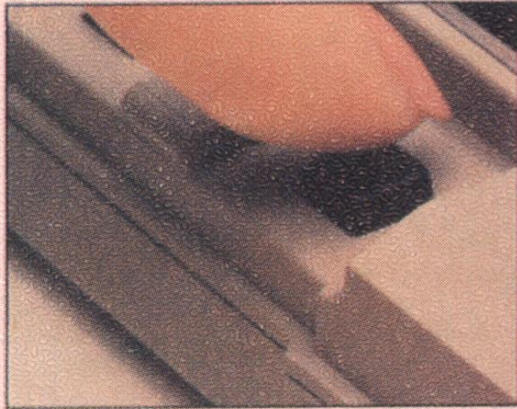

Fermentai medicinoje:

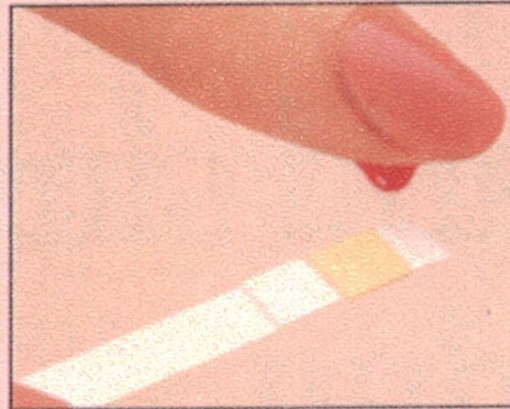
- **Fermentai – vaistai;**
- **Fermentai diagnostikoje.**

* Blood glucose testing with Glucometer^{*} II is as simple as 1-2-3

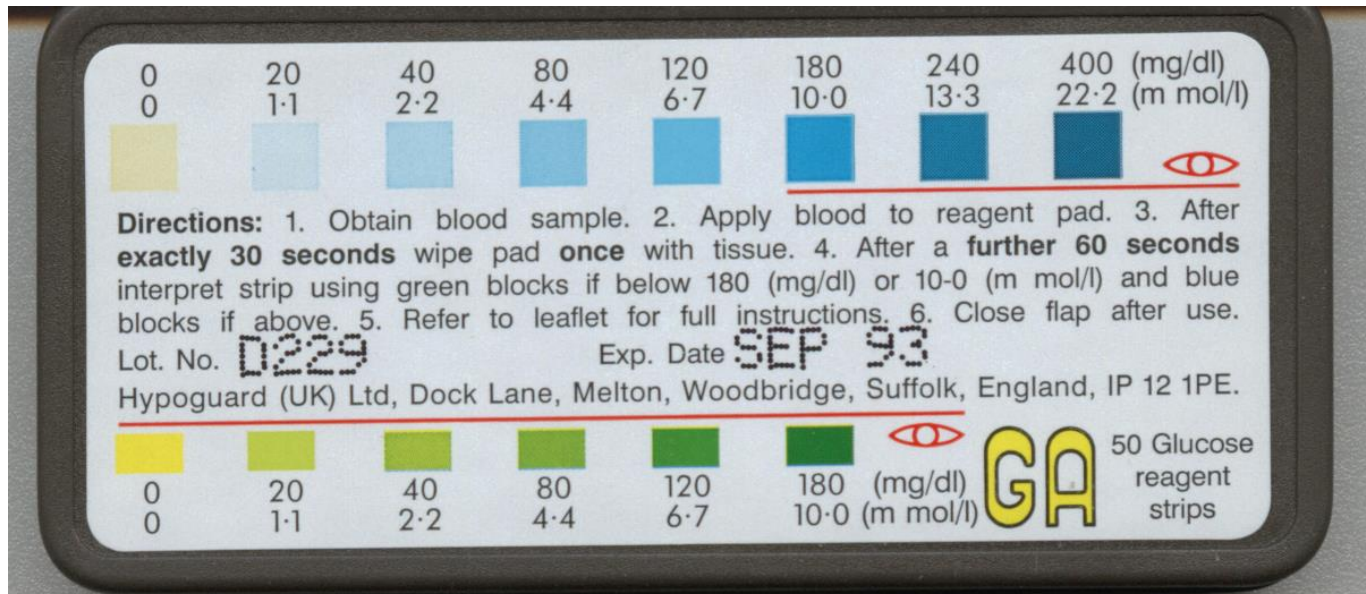
1. Push "start"

2. Apply blood to reagent strip.
Blot after 30 seconds.

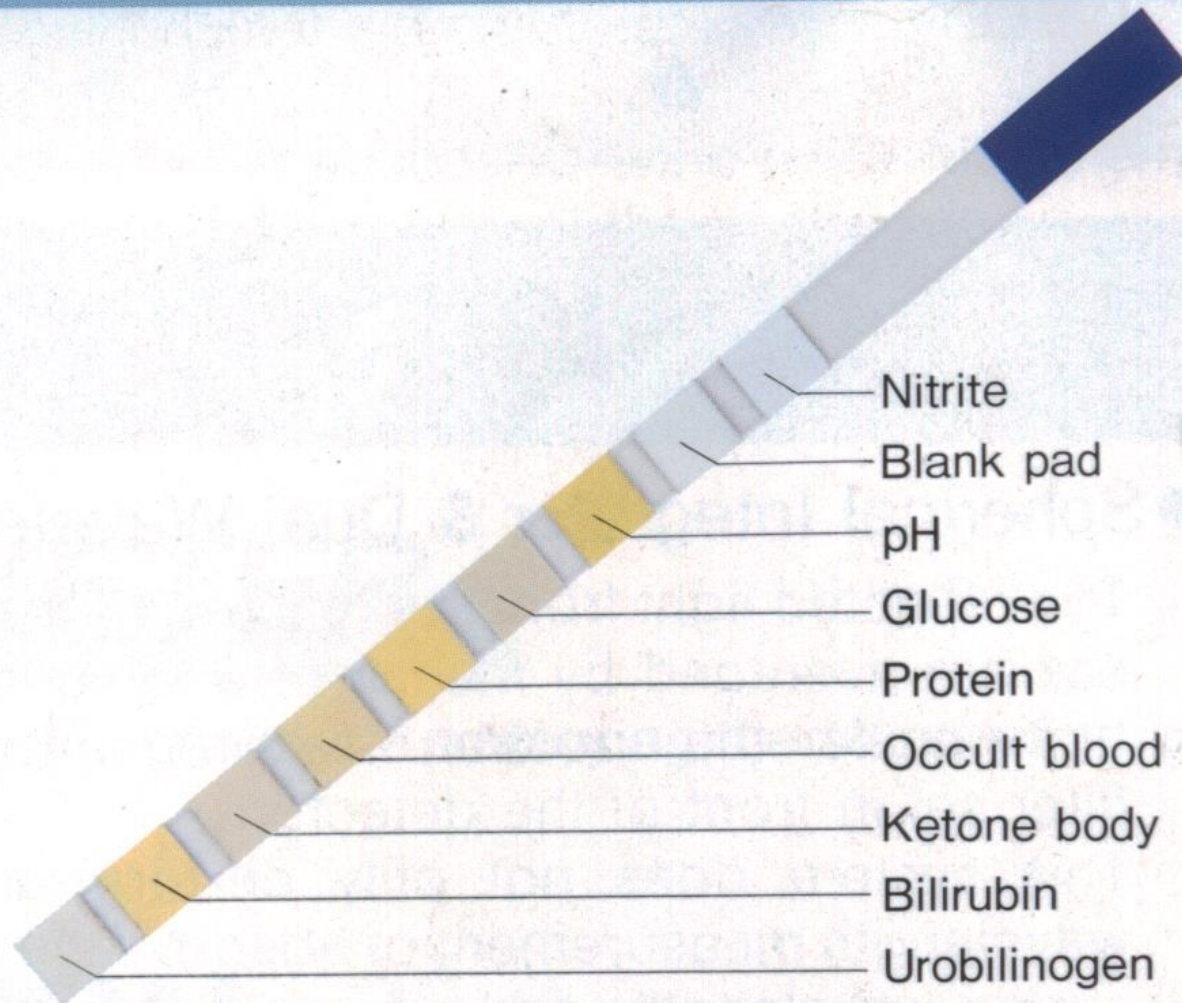

3. Insert strip. Results displayed
after 20 seconds.

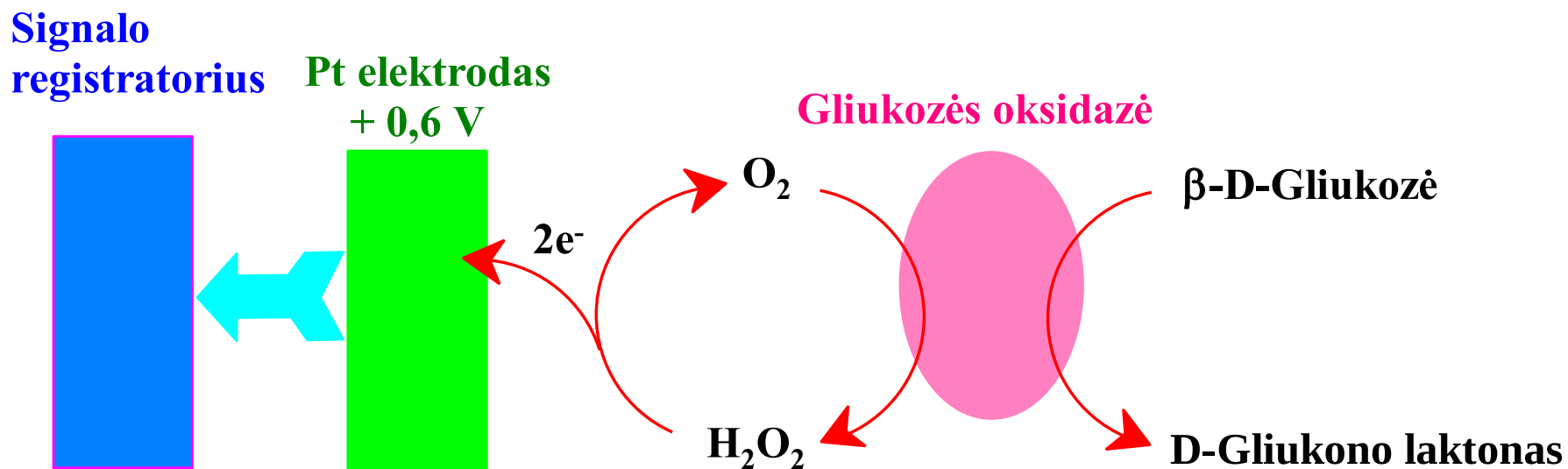

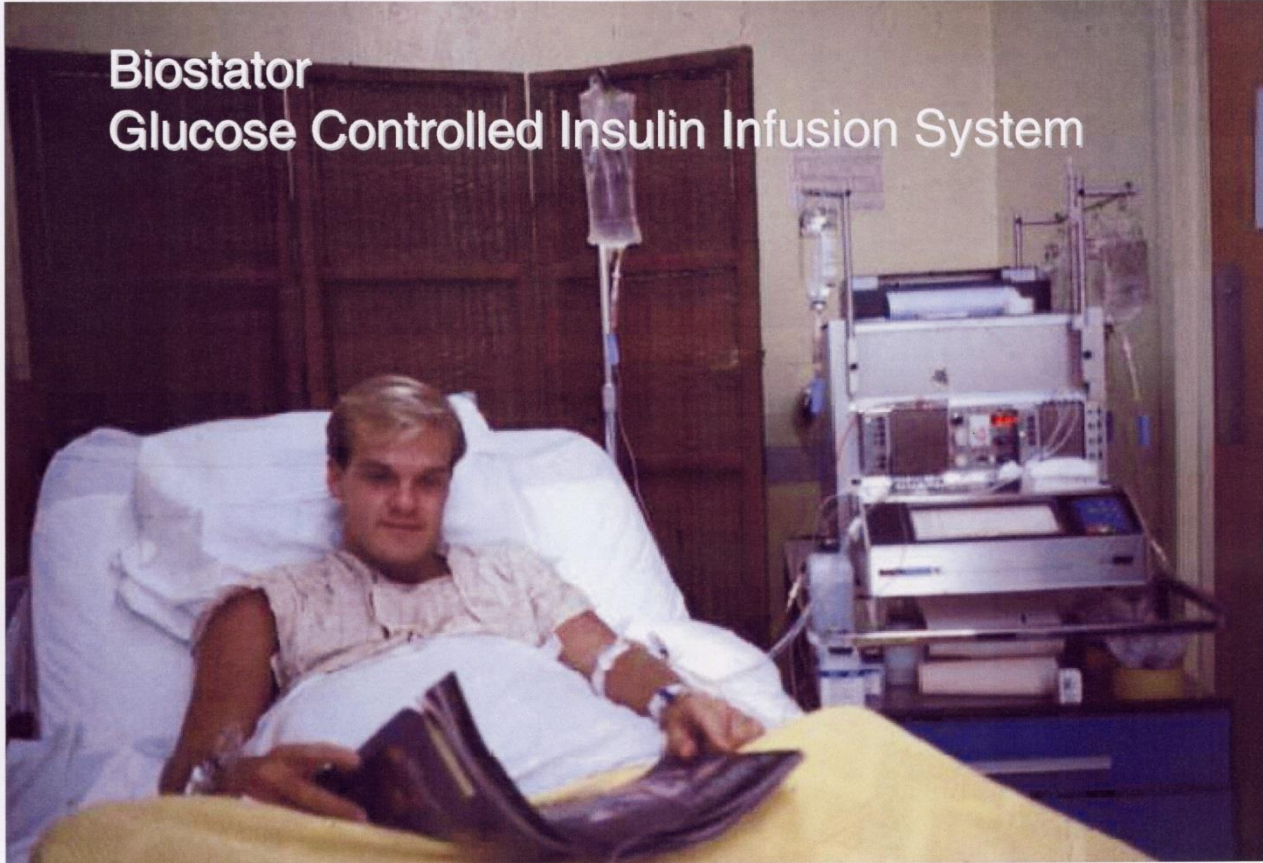
URIFLET (*Urine test strip*)

Gliukozės amperometrinio biosensoriaus struktūra

Biostator
Glucose Controlled Insulin Infusion System

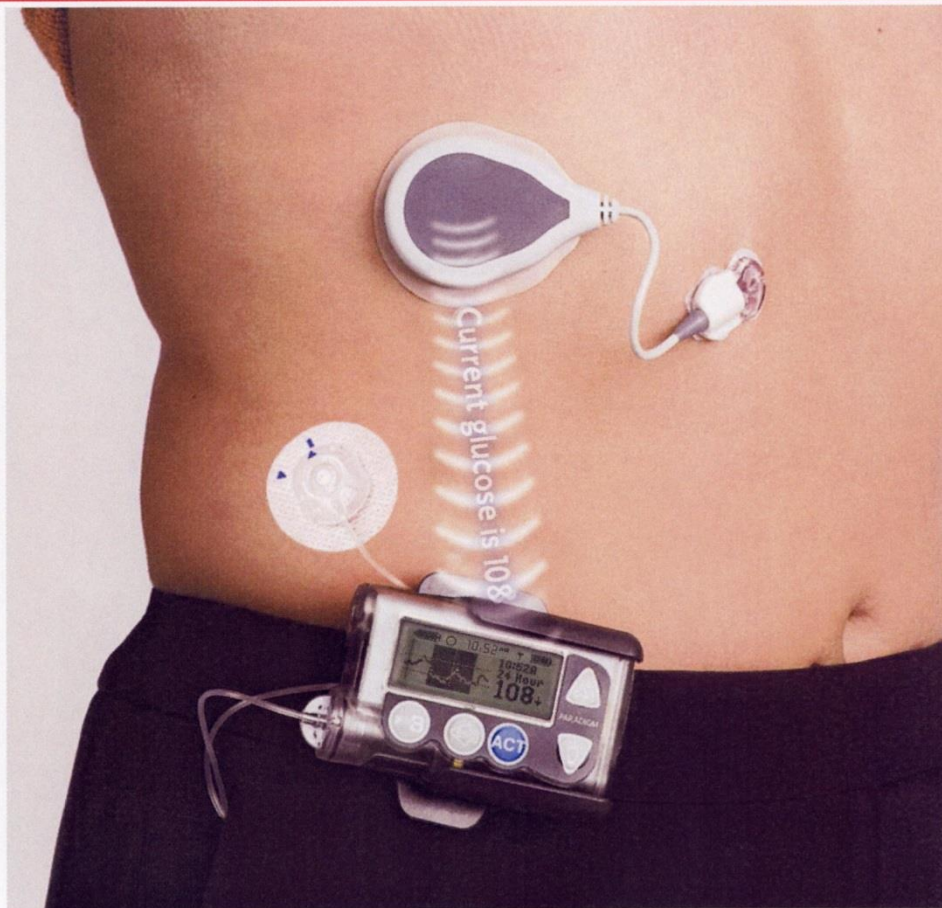

Implantable Glucose Sensor

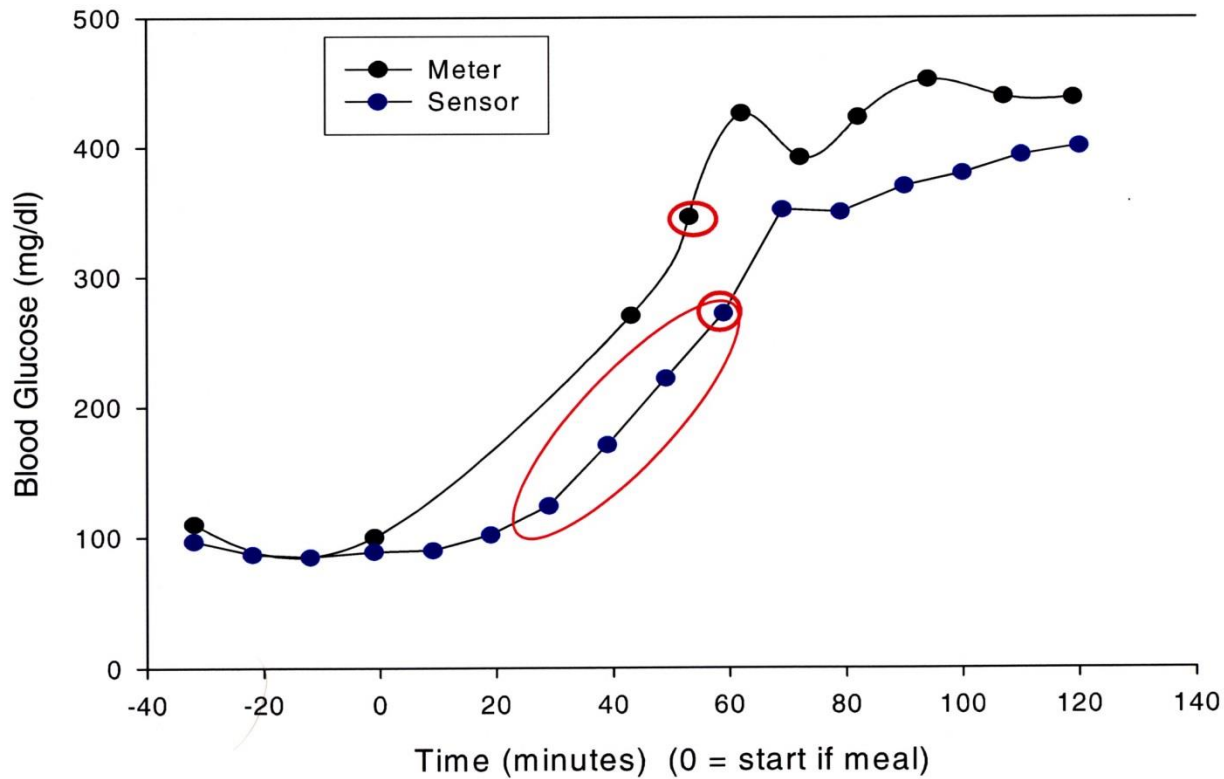

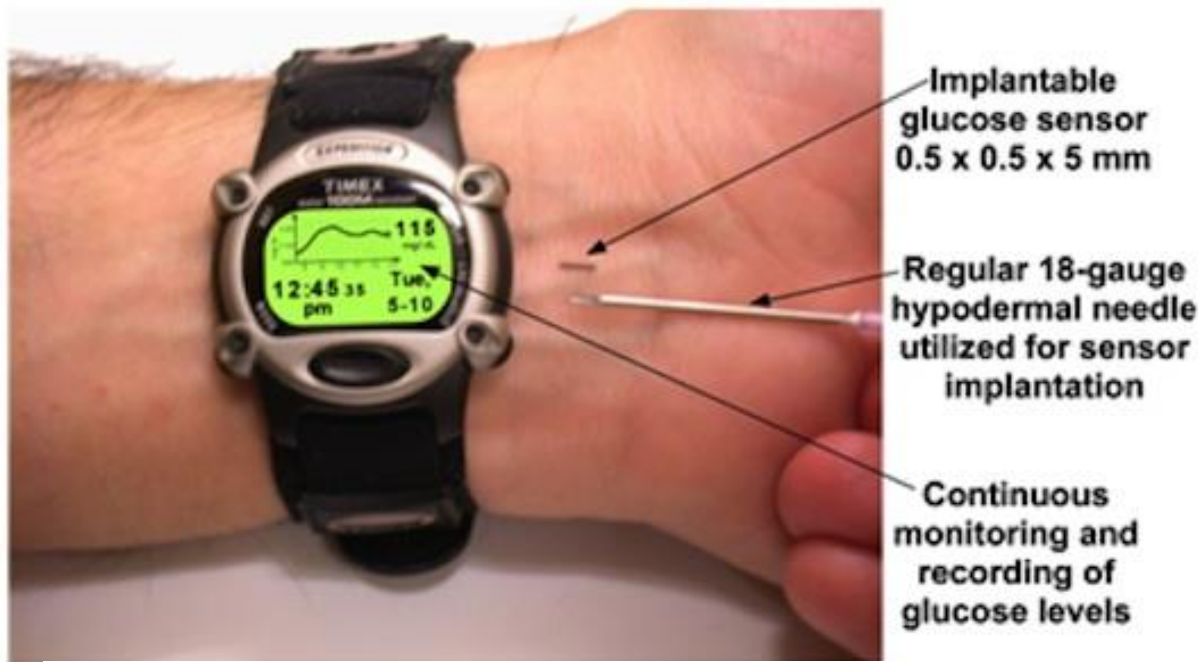

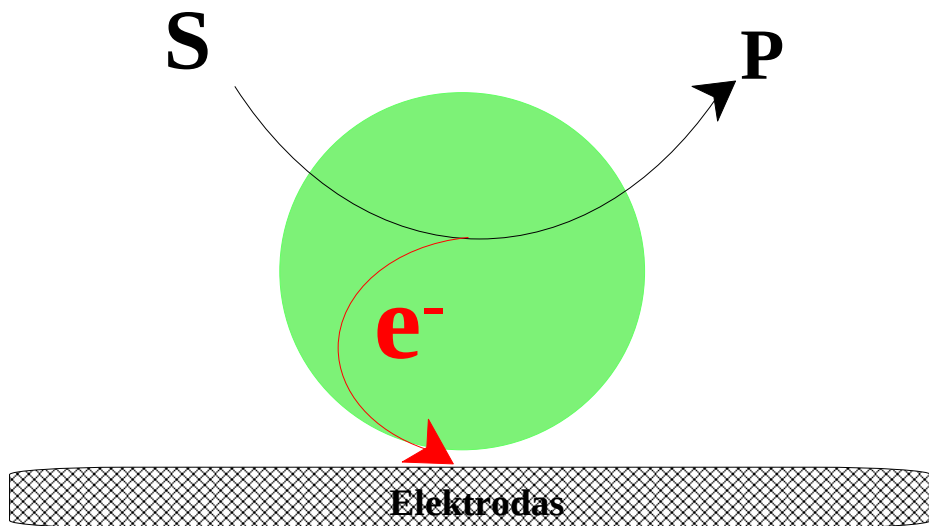
Interstitial Glucose Lag

Sensor Lag

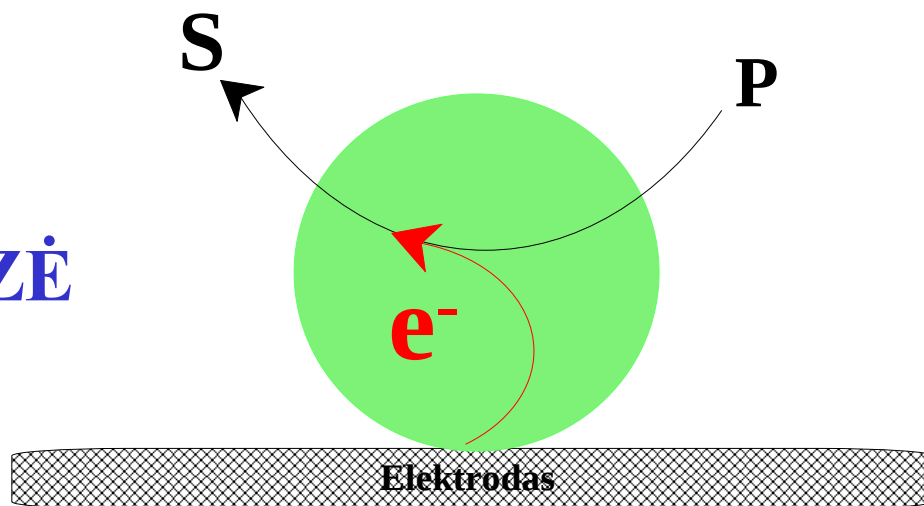

BIOELEKTROSINTEZÈ

Medicininėje diagnostikoje naudojama ne tik gliukozę atpažįstantys fermentai.

Pavyzdžiui:

Cholesterolio nustatymui naudojamas fermentas **cholesteroloksidazė**.

Pieno rūgšties nustatymui – **laktatoksidazė** arba **laktatdehidrogenazė**.

Šlapalo nustatymui – **ureazė**.

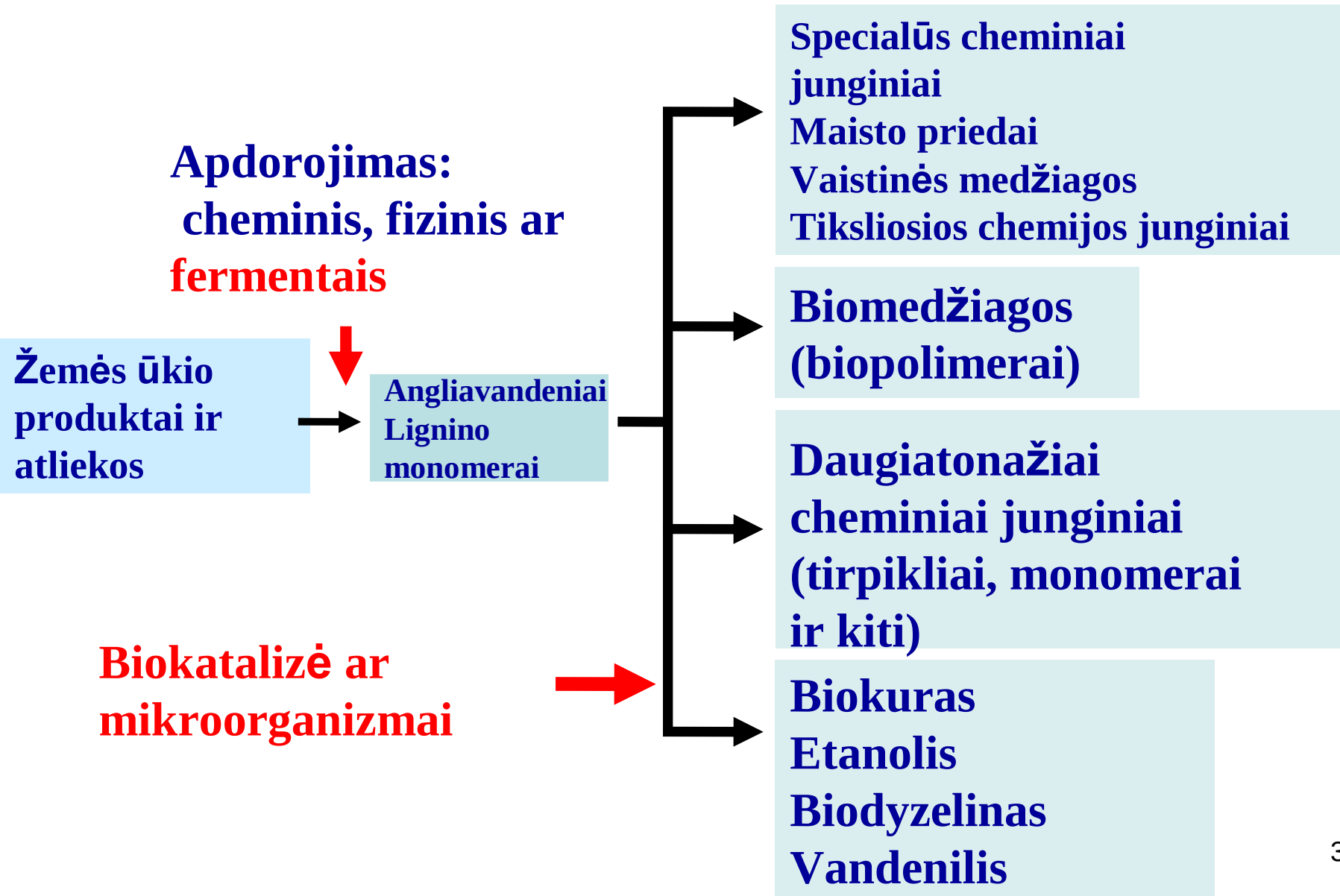
Šlapimo rūgšties nustatymui – **urikazė**

Etanolio nustatymui – **alkoholdehidrogenazė**

Dar daugiau fermentų kaip specifinių bioatalizatorių naudojama pramonėje ir žemės ūkyje

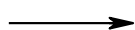

Biokatalizės kuriama pridėtinė vertė

Izomerų perskyrimas

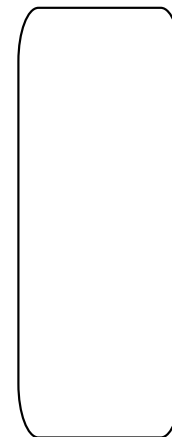
Žaliavos

Cheminė sintezė

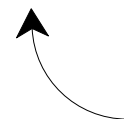
Produkto izomerų
mišinys

Fermentas
atpažįstantis
vieną izomerą

Modifikuotas
vienas izomeras
+
nemodifikuoti
izomerai

- Nauji vaistai
- Nauji bioregulatoriai
- Nauji reagentai

Geriamo vandens valymas (I)

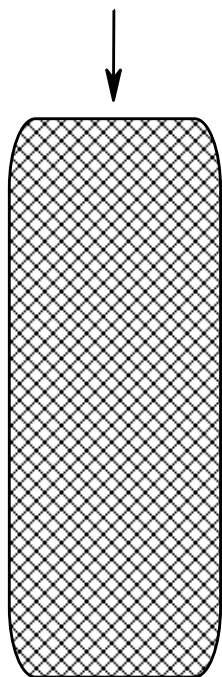
Geriamas vanduo
užterštas
fenoliniais dariniais

Lakazė

Polimeras
(derva)

Kolonėlė užpildyta skaidriomis granulėmis
su imobilizuota lakaze

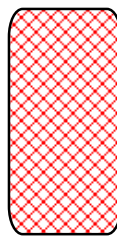
Švarus vanduo

Vandens valymas (II)

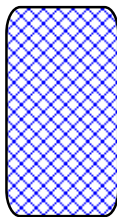

Karbamidas

Vanduo su šlapimu

Kolonėlė
su imobilizuota
ureaze

Kolonėlė
su jonitais

Švarus vanduo